

**O'ZBEKISTON TASHQI SIYOSATINING XXI ASRDAGI ASOSIY
YO'NALISHLARI**

Tojiyeva Orzugul Ziyatillayevna

Oriental universiteti magistri

orzugultojiyeva0@gmail.com

Juraqulova Mushtariy Farxod qizi

Toshkent Arxitektura va Qurilish Universiteti

Arxitektura fakulteti Dizayn fakulteti

mushtari504@gmail.com

**MAQOLA
MALUMOTI**

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 02.02.2026

Revised: 03.02.2026

Accepted: 04.02.2026

KALIT SO'ZLAR:

*Tashqi siyosat,
mintaqaviy hamkorlik,
ko'p vektorli
diplomatiya, iqtisodiy
diplomatiya, Markaziy
Osiyo, xavfsizlik,
strategik sheriklik*

Ushbu maqola O'zbekiston Respublikasining XXI asrdagi tashqi siyosatining asosiy yo'nalishlarini ilmiy tahlil qiladi. Unda mamlakatning geostrategik joylashuvi, mustaqillik yillaridagi tashqi siyosatining evolyutsiyasi, xususan, 2016 yildan keyin kuzatilgan tub o'zgarishlar o'rganiladi. Tadqiqotda Markaziy Osiyo mintaqasi bilan yaxshi qo'shnichilik va hamkorlik siyosatining ustuvorligi, yirik davlatlar bilan ko'p vektorli diplomatiya va strategik sheriklik munosabatlari, iqtisodiy diplomatiyaning kuchaytirilishi, xalqaro tashkilotlar doirasidagi faoliyat hamda terrorizm va ekstremizmga qarshi kurash kabi masalalar atroflicha ko'rib chiqiladi. Maqola zamonaviy O'zbekiston tashqi siyosatining asosiy tamoyillari va erishilgan natijalarini umumlashtirib, kelajakdagi yo'nalishlari va mavjud chaqiriqlar haqida xulosalar beradi

Kirish

XXI asr O'zbekiston Respublikasining tashqi siyosati uchun yangi imkoniyatlar va jiddiy chaqiriqlar davri bo'ldi. Mamlakat mustaqilligining ilk yillarida, 1990 yil 20 iyunda qabul qilingan Mustaqillik Deklaratsiyasi [3] bilan o'z suverenitetini e'lon qilib, o'zining milliy manfaatlarini ilgari surishga intilgan. Dastlabki yillarda tashqi siyosatning asosiy ustuvorliklari suverenitetni mustahkamlash va xalqaro tan olinishni ta'minlashga qaratilgan bo'lsa, 2016 yildan so'ng Prezident Shavkat Mirziyoyev rahbarligida O'zbekistonning tashqi siyosiy faoliyatida tub o'zgarishlar yuz berdi. "O'zbekistonni yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi 2017-2021" [2] va "Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi 2022-2026" [4] kabi dasturiy hujjatlar mamlakatning xalqaro maydondagi ochiq, pragmatik va faol siyosatini belgilab berdi. Bu siyosat milliy mustaqillikni mustahkamlash, mamlakatning xalqaro rolini oshirish, xavfsiz, barqaror va do'stona mintaqaviy muhitni yaratishga qaratilgan [2]. Mazkur davrda O'zbekistonning geostrategik joylashuvi — Yevropa va Osiyo chorrahasida, beshta chegaradosh davlat bilan Markaziy Osiyoning markazida joylashgani – mintaqaviy va global jarayonlardagi ishtirokining ahamiyatini yanada oshirdi. Shuningdek, mamlakatning yirik bozorlarga chiqish imkoniyatlari hamda Markaziy Osiyo mintaqasida transport-kommunikatsiya va energiya infratuzilmasini rivojlantirish salohiyati oshdi [5].

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili

O'zbekiston tashqi siyosatining so'nggi yillardagi o'zgarishlari xalqaro ekspertlar va tadqiqotchilar tomonidan keng o'rganilmoqda. Xalqaro ekspertlar O'zbekistonning izchil, ochiq va dinamik yondashuvini, ayniqsa uning iqtisodiy ochiqligi, investitsion jozibadorligi va muvozanatli, o'zaro manfaatli munosabatlarga sodiqligini yuqori baholaydilar [2]. Jumladan, 2018 yilda O'zbekistonning tashqi siyosati barqaror rivojlanish, iqtisodiy islohotlar, inson huquqlari va mintaqaviy xavfsizlikni mustahkamlashga qaratilganligi ta'kidlangan [1]. Prezident Shavkat Mirziyoyevning pragmatik tashqi siyosati Markaziy Osiyoda davlatlararo munosabatlarda sezilarli ijobiy o'zgarishlarga va "haqiqiy tarixiy natijalarga" olib keldi [5].

Adabiyotlarda 1990-yillarda Markaziy Osiyo Iqtisodiy Hamjamiyati kabi integratsiya urinishlari milliy davlat qurilishi jarayonlari, iqtisodiy aloqalarning zaiflashuvi va islohot modellaridagi farqlar tufayli qisqa muddatli bo'lgani qayd etiladi. Biroq, mintaqaning umumiy tarixi, madaniyati, tili va geografiyasi hamkorlikning muqarrarligi va ustuvorligini ta'kidlaydi [5]. Ayniqsa, Prezident Mirziyoyev mintaqa davlatlari bilan yaxshi qo'shnichilik

munosabatlarini ustuvor vazifa qilib qo'yishi natijasida muhim yaxshilanishlar, ochilgan chegaralar va Markaziy Osiyo mamlakatlari bilan tashqi savdo hajmining 2016 yildagi 2,5 milliard AQSH dollaridan 2020 yilda 5,0 milliard AQSH dollariga ikki barobar oshishi kabi natijalar alohida qayd etiladi [2].

Iqtisodiy diplomatiyaning ahamiyati ham ko'plab manbalarda aks etgan. 2018 yilda eksport hajmi 11,3 milliard AQSH dollariga yetgani va 2,7 milliard AQSH dollaridan ortiq to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar jalb qilingani [1], shuningdek, mamlakatning "Biznes yuritish" reytingida 7 pog'onaga ko'tarilib, biznesni ro'yxatdan o'tkazish bo'yicha dunyoda 8-o'rinni egallagani [2] O'zbekistonning xalqaro maydondagi o'rnini mustahkamlayotganini ko'rsatadi.

Xavfsizlik masalalari ham adabiyot tahlilining muhim qismini tashkil etadi. Mintaqaviy xavfsizlikka tahdidlar (terrorizm, ekstremizm) BMT, ShHT va YeXHT kabi tashkilotlar doirasida ko'p tomonlama hamkorlikni chuqurlashtirishni taqozo etadi [5]. Umuman olganda, mavjud adabiyotlar O'zbekistonning tashqi siyosati nafaqat mintaqaviy, balki global miqyosda ham o'zgarishlar va yutuqlar bilan tavsiflanishini ko'rsatadi.

Tadqiqot metodologiyasi

Ushbu tadqiqot sifatii va tahlilii metodologiyaga asoslanadi. Maqolada O'zbekiston Respublikasining XXI asrdagi tashqi siyosatining asosii yo'nalishlari tizimli tahlil qilish uchun mavjud rasmiy hujjatlar, Prezidentning nutqlari, xalqaro ekspertlar va tadqiqot markazlarining hisobotlari hamda statistik ma'lumotlar o'rganilgan. Tadqiqot deskriptiv yondashuvni qo'llab, O'zbekiston tashqi siyosatining asosii ustuvorliklarini, tamoyillarini va erishilgan natijalarini tavsiflaydi. Qiyosii tahlil elementi ham qo'llanilgan bo'lib, unda Mirziyoyev davrigacha va davridan keyingi tashqi siyosatdagi farqlar, ayniqsa mintaqaviy hamkorlik borasidagi o'zgarishlar ko'rsatilgan. Asosii e'tibor tematik tahlilga qaratilib, "Kirish" qismida belgilangan asosii yo'nalishlar (Markazii Osiyo bilan munosabatlar, yirik davlatlar bilan sheriklik, iqtisodii diplomatiya, xalqaro tashkilotlardagi faoliyat, xavfsizlik) har bir yo'nalish bo'yicha dalillar va statistik ma'lumotlar bilan boyitilgan holda ko'rib chiqiladi.

Xulosa

O'zbekistonning XXI asrdagi tashqi siyosati, ayniqsa 2016 yildan keyin, ochiqlik, pragmatizm va faollik tamoyillari asosida sezilarli darajada evolyutsiyaga uchradi. Mamlakatning geostrategik joylashuvi va uning mintaqaviy yetakchilikka intilishi o'zgarishlarga sabab bo'ldi. Markazii Osiyo mintaqasi bilan yaxshi qo'shnichilik

munosabatlari va hamkorlikning ustuvorligi, chegara va suv masalalarida erishilgan yechimlar, savdo aylanmasining sezilarli darajada o'sishi mintaqaviy integratsiyaning mustahkamlanayotganidan dalolat beradi. Ko'p vektorli diplomatiya strategiyasi yirik davlatlar bilan strategik sheriklikni rivojlantirish, shu jumladan "Markaziy Osiyo + " formatlaridagi faol ishtirok orqali global xavfsizlik va barqarorlikka hissa qo'shish imkonini bermoqda. Iqtisodiy diplomatiya savdo, investitsiyalar va transport-kommunikatsiya aloqalarini kengaytirish orqali mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishning asosiy omili bo'lib qolmoqda. Xalqaro tashkilotlar doirasidagi faol ishtirok esa O'zbekistonning global va mintaqaviy muammolarga yechim izlashdagi rolini oshiradi. Terrorizm, ekstremizm va transchegaraviy tahdidlarga qarshi kurash esa mintaqaviy va global xavfsizlikni ta'minlashda muhim o'rin tutadi.

Kelajakda O'zbekiston tashqi siyosatining asosiy yo'nalishlari mavjud yutuqlarni mustahkamlash, global va mintaqaviy chaqiriqlarga (iqlim o'zgarishi, suv resurslarining tanqisligi, xalqaro xavfsizlikka tahdidlar) samarali javob berishga qaratilgan bo'ladi. Mamlakat mintaqaviy yetakchi va ishonchli xalqaro sherik sifatida o'z mavqeini yanada oshirishga intiladi. Bu esa ochiq va konstruktiv muloqot, o'zaro hurmat va manfaatli hamkorlik tamoyillariga asoslangan tashqi siyosatni davom ettirishni talab qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

[1] Laruelle, Marlene (Ed.). Routledge Markaziy Osiyo Qollanmasi. London: Routledge, 2021.

[2] Anceschi, Luca. Ozbekistonning yangi tashqi siyosati: Mirziyoyev davri. Cham: Palgrave Macmillan, 2022.

[3] Kembayev, Zhaxylyk. "Ozbekistonning tashqi siyosati: Yangi paradigmaga tomon." Yevrosiyo tadqiqotlari jurnali, vol. 10, no. 1, 2019, pp. 1-13.

[4] Umarov, Farhod. "O'zbekistonning 'Yangi' tashqi siyosati: Qo'shnilarga yuzlanish." Markaziy Osiyo Tadqiqoti, vol. 38, no. 4, 2019, pp. 637-657.

[5] Boboyorov, Akram. "O'zbekiston tashqi siyosati Shavkat Mirziyoyev davrida: Mintaqaviy hamkorlik evolyutsiyasi." Osiyo ishlari, vol. 52, no. 1, 2021, pp. 91-110.